

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län

Nyhetsbrev

Vi samarbetar med kommuner i Stockholms län och Region Stockholm

2024-04-25 | Årgång 11 | Nummer 4

[Läs brevet i webbläsare](#)

Hej!

Aldrig blir vi på PKC så glada som när vi hör att det sker utvecklingsarbete med palliativa förtecken ute på olika arbetsplatser. Även om PKC inte alltid kan ta åt sig äran så ser vi att utbildningar och annat faktiskt leder till att förändring sker. Det är förstås väldigt inspirerande. Tack till alla er som tar ansvar för att utveckla den palliativa vården!

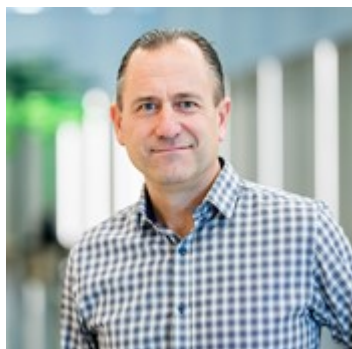
Det är nu drygt 900 personer anmälda till PKC-dagen och det är det hög tid att anmäla sig. **Den 3 maj** behöver vi stänga möjligheten att anmäla sig. I detta Nyhetsbrev passar vi på att ge några smakprov inför PKC-dagen.

Vi på PKC vill rekommendera den Nationella konferensen i palliativ vård den 24–26 september 2024. (25–26 september är det huvudkonferens). Läs mer och anmäl dig längre ner i Nyhetsbrevet.

I april månads Nyhetsbrev skriver Linda Björkhem Bergman om ny kunskap rörande "Dropp i livets slut till patienter med cancer".

Avslutningsvis, på tal om vetenskapliga referat – vet du om att PKC genom åren har publicerat över 100 vetenskapliga referat? Du hittar dem enkelt i PKC-appen eller på hemsidan under [Vetenskapliga referat](#).

Vi önskar dig en trevlig och lärorik läsning!
Fredrik Sandlund

Fredrik Sandlund
Verksamhetschef

Anette Alvariza
Vetenskaplig ledare

Linda Björkhem-Bergman
Vetenskaplig ledare

Kalendarium

Kommande utbildningar med platser kvar

Samtal vid allvarlig sjukdom

För läkare verksamma inom akutsjukvård och geriatrik i Region Stockholm

Utbildningar om palliativ vård anpassade för hemtjänstpersonal – en introduktion

Presentation av PKC:s utbildningar anpassade för hemtjänsten

Fortbildningseftermiddag för ST-läkare och specialister i palliativ medicin

Kursledare: Per Furst och Maria Ranch Lundin

Palliativa vårdbehov vid njursvikt

Föreläsare: Jennie Bergman, specialistsjuksköterska i palliativ vård, Danderyds sjukhus

Trygg när döden närmar sig

Ges i samarbete med Forum Carpe

PKC-dagen 2024

Palliativt kunspapscentrums årliga konferens med föreläsningar relaterade till området palliativ vård

Tema Cancer bjuder in till gemensam workshop

Anordnas i samarbete med Tema Cancer

Ledarskapsutbildning – att leda den palliativa vården i kommunal vård och omsorg

Kursledare: Charlotte Klinga och Ingeli Simmross

Kurs i palliativ medicin motsvarande delmål B5 och STb4

Tvådagars utbildning för ST-läkare

Utbildning av palliativa ombud för kommunerna i Stockholm län

Palliativ ombudsutbildning för kommuner som har avtal med PKC

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

Kursen finansieras av RCC Stockholm Gotland

Utbildning av palliativa ombud för kommunerna i Stockholm län

3-dagars palliativ ombudsutbildning

Palliativ vård – en introduktion

Halvdags digital introduktionsutbildning i palliativ vård

Nyheter

PKC ordnar särskilda utbildningar för hemtjänsten

Presentation av PKC:s utbildningsutbud för denna målgrupp den 14 maj kl. 14.30-15.30

Under senare tid har flera hemtjänstverksamheter hört av sig till PKC med önskemål om utbildningar. Vi jobbar med olika lösningar för att tillgodose det ökade intresset. Men vi vill också informera om de utbildningar som redan finns. Därför erbjuder vi en presentation av våra utbildningar i palliativ vård anpassade för hemtjänstpersonal. Presentationen sker på Teams den 14 maj kl. 14.30 – 15.30. Välkomna!

[Läs mer och anmäl dig](#)

Nästan 1000 deltagare när Peter Strang föreläste om *Döden, döden, döden...!*

Den 17 april slogs det rekord vad gäller antalet deltagare på ett av PKC arrangerat digitalt seminarium! Men lika roligt var deltagandet från hela landet, alla yrkesgrupper och inom många verksamhetsområden inom kommun och Region. En annan mycket glädjande sak är att många deltar tillsammans med flera från sitt team och arbetsplats. Det tror vi ger extra effekt på möjligheten till utveckling!

Vi återkommer med fler Öppna seminarier inför hösten!

PKC-dagen den 24 maj!

Sista datum för anmälan är nu satt till den 3 maj – anmäl dig så snart du kan!

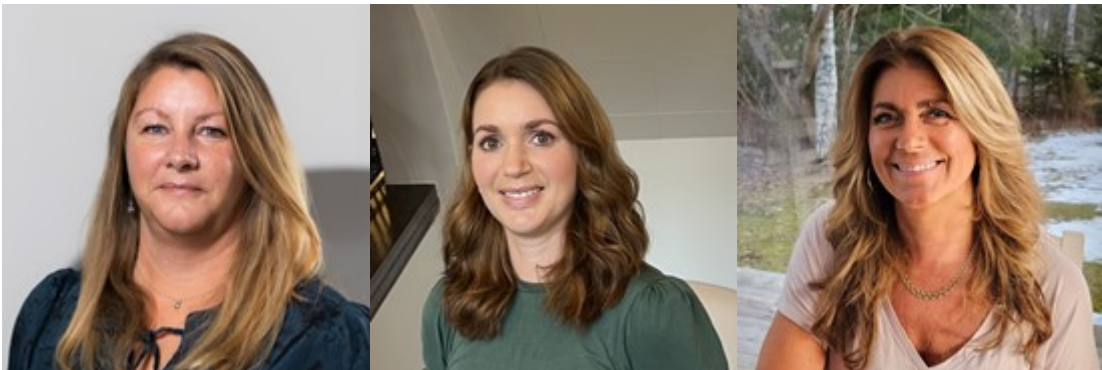

PKC-dagen 2024 går av stapeln fredag **den 24 maj** och temat är **Utmaningar och möjligheter i palliativ vård**. Det finns ett färdigt program och du hittar det på anmälningssidan som du hittar här. Sista dag för anmälan är den 3 maj. Varmt välkommen!

[Till konferensens hemsida](#)

Några smakprov inför årets PKC-dag!

Maria Norinder, Cecilia Bauman och Mia Norgren föreläser om "One size does not fit all – stöd till närstående"

Föreläsningen handlar om närståendes roll att ge vård och stöd till en svårt sjuk person. Närståendestöd är en grundläggande del av palliativ vård, och närstående utgör en viktig resurs som kan vara avgörande för den svårt sjukas trygghet. För många närstående är det självklart att ta på sig en betydande del av vårdansvaret, men den vårdande rollen kan ändå upplevas som påfrestande. Närstående kan uppleva sig ha otillräcklig kunskap för att vårda och många har önskemål och behov att få ytterligare stöd. Dock varierar möjligheterna till stöd och skiljer sig åt mellan olika personer samt kan förändras under ett sjukdomsförlopp. Föreläsningen kommer att handla om olika former av närståendestöd samt att vara närstående i vården.

Marion Englaborn föreläser utifrån rubriken "Queera till dödssystemet!"

Under 20 min ska Marion presentera förslag på hur vårdpersonal kan "queera till dödssystemet" och med enkla medel inkludera lhbtqi personer i vården och även påvisa några av fallgroparna som vården bör undvika som kan exkludera patienter och deras valda familj. I denna presentation kommer Marion blanda av egen erfarenhet ur sitt community och vad forskning inom DöBra projektet visat.

Välkomna till en glittrig prigestund!

Madelen Rosdahl föreläser om "Att möta döden i ett främmande land"

Madelen kommer prata om hur ökad kunskap kring kulturella och religiösa perspektiv kan påverka vårdandet av patienter med palliativa vårdbehov samt identifiera stödbehov och främja god kommunikation med patienternas närstående. Hon kommer även belysa arbetssätt och verktyg som främjar kulturell empati och underlättar goda vårdmöten över kultur- och religionsgränser.

Anette Alvariza och Linda Björkhem Bergman: "Att tala om palliativ vård"

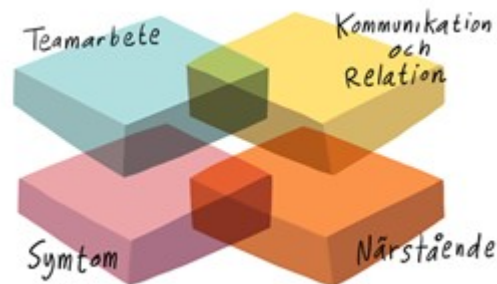

Utvecklingen av palliativ vård går framåt och beskrivs idag ur bredare perspektiv än tidigare vilket medför både utmaningar och möjligheter. Under föreläsningen kommer vi att diskutera och problematisera begrepp så som palliativa vårdbehov, palliativt vårdförlopp, samtal vid allvarlig sjukdom, allmän och specialiserad palliativ vård. Vidare kommer olika modeller att presenteras för att öka förståelsen för ett förändrat synsätt och nya perspektiv på palliativ vård.

Sista chansen att anmäla sig till utbildningen...

Ledarskapsutbildning – att leda den palliativa vården i kommunal vård och omsorg. Start den 3 september.

Det övergripande målet med utbildningen är att bidra till att chefer står bättre rustade i sitt uppdrag att skapa goda förutsättningar för palliativ vård i den kommunala kontexten genom ny kunskap om och färdigheter i ledarskap och palliativ vård. Vetenskaplig teori varvas med praktiska övningar och reflektion.

Mellan utbildningstillfällena får deltagarna utforska den egna verksamhetens förutsättningar att arbeta i enlighet med palliativt förhållningssätt genom att praktiskt tillämpa olika verktyg och modeller. Sista utbildningstillfället ägnas åt presentation av eget förbättringsarbete.

Några röster från höstens deltagare:

"Jag känner mig stärkt i mitt ledarskap efter denna utbildning"
"Coachande examinationer var mycket bra och givande"
"Väldigt bra att kombinera palliativ vård och ledarskap."

Och till sist omdömet från deltagare på senaste utbildningsomgången:

Fråga 10. "I vilken utsträckning skulle du rekommendera utbildningen till kollegor med liknande yrkesroll?" **4.9 av 5.0** 😊

[Läs mer och anmäl dig](#)

Stort intresse inom akutsjukvården och geriatriken att utbilda Palliativa ombud! Två nya utbildningsomgångar i höst!

Intresset är mycket stort och vi hör och ser att det händer saker i verksamheterna efter genomgången utbildning för att bli palliativt ombud – vilket förstås är hela syftet. Vi är tacksamma för att de olika sjukhusen redan har etablerat nätverk för de utbildade ombuden så att deras kunskap och engagemang kan leda till förändring.

För ett par veckor sedan ordnade PKC den första digitala nätverksträffen för de utbildade ombuden. Det blev ett tillfälle att berätta för varandra om hur det går att vara ombud och många goda exempel lyftes fram.

Två nya utbildningsomgångar kommer hållas i höst, men det första tillfället är redan fullbokat. Däremot finns det platser kvar till det andra tillfället som startar den 5 november.

[Läs mer och anmäl dig](#)

PKC tipsar!

Webbutbildningar om palliativ vård för den äldre personen

Har du upptäckt våra webbutbildningar om palliativ vård för den äldre personen? Denna gång vill vi lyfta upp den enda webbutbildningen vi känner till som tar upp Palliativ vård vid demens. Via följande länk hittar du en reklamfilm för denna webbutbildning, och länkar till själva webbutbildningen.

[Läs mer på hemsidan](#)

Reflektionsledarutbildning

Vill du som chef att någon av dina medarbetare ska bli reflektionsledare på din arbetsplats? Nästa kurstillfälle med platser kvar är den 14 november.

Att utbilda någon från den egna verksamheten att leda reflektionsgrupp ger förutsättningar till ett hållbart arbetssätt. För att komma igång med regelbunden reflektion i verksamheten erbjuder PKC en grundläggande reflektionsledarutbildning.

Som chef behöver du fundera på vem i din verksamhet som kan vara lämplig att leda reflektionsgrupp. Vi tror att det är bra om fler medarbetare från samma verksamhet utbildas, för möjlighet till kollegialt stöd.

Utbildningen är framtagen i samarbete med Palliativt centrum för samskapad vård och Palliativt Centrum vid Västra Götalandsregionen

[Läs mer och anmäl dig](#)

PKC tipsar!

Nationell konferens i palliativ vård den 24–26 september!

Temat för årets konferens är **Palliativ vård över gränserna**. Huvudkonferensen pågår den 25–26 september och förkonferensen äger rum den 24 september.

Anmäl dig som en early bird senast den 15 maj.

[Läs mer på konferensens hemsida](#)

Digitala lunchseminarier för läkare inom akutsjukvård och geriatrik

7 maj 12.00–12.45

Samtal vid allvarlig sjukdom

Linda Björkhem Bergman – Överläkare, Docent på Stockholms Sjukhem och Karolinska Institutet. Vetenskaplig ledare vid Palliativt kunskapscentrum (PKC)

[Läs mer och anmäl dig](#)

Har du upptäckt allt vår kostnadsfria digitala material i PKC-appen?

PKC-appen

Tillgänglig nu i AppStore
och på Google Play

I PKC-appen hittar du våra webbutbildningar, videoföreläsningar och vetenskapliga referat. Ladda gärna ned PKC-appen nu direkt! Appen är tillgänglig både på Apple AppStore och på Google Play.

[Läs mer och ladda ner appen](#)

Droppt i livets slut till patienter med cancer

Referat av Linda Björkhem-Bergman

Vetenskaplig ledare PKC

*Överläkare och Docent vid Stockholms Sjukhem och
Karolinska Institutet*

Referat av artikeln: Martinsson L, Strang P, Lundström S, Hedman C. **Parenteral Hydration in Dying Patients With Cancer: A National Registry Study.** *J Pain Symptom Manage*, 2024, Feb 9, doi: 10.1016/j.jpainsymman.2024.01.036. Online ahead of print

Droppt i livets slut – en återkommande fråga

I den här månadens nyhetsbrev har jag valt att skriva om dropp i livets slut. Det är en fråga som ofta kommer upp när vi vårdar patienter i livets absoluta slutskede och det kan väcka funderingar både bland närstående och personal. Närstående har ofta en oro för att patienten inte får i sig tillräckligt med vätska om de inte får dropp och att patienten är törstig och kanske till och med dör av vätskebrist och intorkning. Det är ju också en helt rimlig oro eftersom vi vet att en frisk person som inte får i sig vätska på några dagar kan dö av intorkning. Men hos en döende patient gör dropp sällan någon nytta och kan i stället göra skada. Vårdpersonal som vet att dropp kan ge besvärliga symptom i livets slut kan istället känna en oro i de fall dropp ordinerats.

Att inte kunna äta och dricka är en naturlig del av döendeprocessen. Förmågan att svälja försämras de sista dagarna innan döden och försvinner i regel helt på slutet vilket gör att personen inte kan svälja ens små klunkar vatten utan att börja hosta. Men även om det är naturligt att inte längre kunna få i sig vätska på slutet kvarstår ändå frågan om den döende personen skulle få symptomlindring av ett vätskedropp. Detta är undersökt tidigare i flertal studier, men ofta med ganska begränsat antal patienter varför det varit svårt att dra säkra slutsatser (1, 2). Sammantaget är bilden att dropp inte gör nytta i livets slut men kan ge besvärande symptom. Frågan är ändå ständigt aktuell och kommer nästan alltid upp i samtal med närstående när patienten är i livets slut. För att belysa detta ytterligare har svenska forskare gjort en ny stor studie.

"Dropp sista veckan i livet ordinerades oftare till män, till yngre personer och till patienter som led av hematologiska maligniteter"

Ny svensk studie

I den ny svenska studien har man använt ett unikt stort material som baseras på data från Svenska Palliativregistret (3). I Svenska Palliativregistret registreras vårdens innehåll den sista veckan innan döden genom att vårdpersonalen fyller i svar på sammanlagt 27 frågor. Registret har en bra täckningsgrad och mer än 60% av alla dödsfall i Sverige registreras. Detta möjliggör stora studier som spänner över stora delar av befolkningen oavsett diagnos och vårdform. I den aktuella studien ingick hela 147 488 patienter med en cancersjukdom. Studien är särskilt intressant för oss då den är gjord i ett svenskt material.

I studien framkommer att dropp sista veckan i livet oftare ordinerats till män, till yngre personer och till patienter som led av hematologiska maligniteter (dvs cancer i blod och benmärg). Patienter med hjärntumörer fick mer sällan dropp i livets slut. Det var också vanligare att personer som avled på sjukhus fick dropp i livets slut än de som avled inom specialiserad palliativ vårdenhet eller inom kommunal vård.

Vid hematologiska maligniteter är det ofta svårt med prognostisering och det kan vara svårt att bedöma om en patient är i livets slut eller bara har en tillfällig försämring. Detta kan förklara varför hela 20% av patienterna med en hematologisk malignitet fick dropp i livets slut. Att patienter med hjärntumörer inte får dropp i lika stor utsträckning kan bero på att det finns en ökad risk för hjärnödem vid för mycket vätska hos dessa patienter. Att man ger mer intensiv behandling till yngre patienter och patienter på sjukhus är också förväntat – men att män i högre grad får dropp än kvinnor är inte lika enkelt att förklara. Tidigare studier har dock visat att det är lite vanligare med mer intensiv behandling av män än kvinnor i livets slut, tex vad gäller läkemedelsbehandling, remittering till akutsjukhus, infektionsbehandling mm.

"Man ser en betydligt större risk att drabbas av andnöd i livets slut bland de som fått dropp jämfört med de som inte fått det"

Dropp gav ökad risk för andnöd i livets slut

I studien önskade man undersöka om dropp i livets slut ökade risken för andnöd, rossel eller förvirring. I den första sammanställningen ser man att de som fick dropp hade större risk för både andnöd, rossel och förvirring i livet slut. Men då det fanns skillnader mellan patienterna som fått dropp och inte fått dropp avseende ålder, kön och vårdform har man även gjort mer avancerade analyser där man tar hänsyn till dessa faktorer, sk justerade analyser. I den avancerade analysen ser man fortfarande en betydligt större risk att drabbas av andnöd i livets slut bland de som fått dropp jämfört med de som inte fått det. Däremot kan man inte se några säkra samband mellan dropp i livets slut och rossel eller förvirring. Resultaten är viktiga och stärker ytterligare bevisen för att man inte bör behandla patienter med en cancersjukdom med dropp i livets absoluta slutskede då det kan leda till besvärande andnöd.

Resultat från tidigare studier

Andra symptom som skulle kunnat vara intressanta att undersöka hade varit förekomst av ödem och ökad ascitesvätska. Dessa symptom registreras inte i Svenska Palliativregistret varför de inte gick att undersöka i den svenska studien. Detta är dock undersökt i en japansk studie från 2005 som visar att dropp de sista veckorna i livet ökade både mängden av ascitesvätska och pleuravätska hos patienter med cancer i buken förutom att det också ledde till ökad andnöd (4).

Den svenska studien baserades på data som samlats in i efterhand, en sk retrospektiv studie. För att verkligen ta reda på om dropp gör nytta eller ej i livets slut behöver man göra en randomiserad studie dvs där patienter lottas till dropp eller inte på ett slumpmässigt sätt så att inga andra faktorer stör resultaten. En sådan studie har faktiskt

gjorts i USA 2013 där patienter i livets slut randomiserades till 1000 ml vätska eller bara 100 ml vätska i dropp på ett slumpmässigt sätt (5). Det var alltså förhållandevis små volymer om man jämför med vad man brukar ordinera hos icke-döende patienter. Det hade dock varit svårt att ge större volymer ur ett etiskt perspektiv eftersom alla tidigare studier tyder på att dropp i livets slut ger ökad symptombörda. I studien såg man inga fördelar bland de som fått 1000 ml vätska jämfört med de som fått 100 ml vätska vad gällde symptomen trötthet eller förvirring. Man såg inte heller någon skillnad i överlevnadstid (5).

"Dropp de sista veckorna i livet ökade både mängden av ascitesvätska och pleuravätska hos patienter med cancer i buken"

Hur kan vi använda resultaten?

Sammantaget stärker den nya, svenska studien bevisen för att dropp i livets slut kan göra skada genom att ge ökad risk för andnöd hos döende patienter med en cancersjukdom. Andnöd är ett besvärande och ångestskapande symptom som man verkligen vill undvika om det är möjligt.

Jag tror att resultaten i den nya studien kan vara ett bra stöd för oss när vi har samtal med både patienter och närstående om dropp i livets slut - men kan också vara till hjälp när vi diskuterar behovet av dropp i livets slut med kollegor inom vården.

Referenser

1. Buchan EJ, Haywood A, Syrmis W, Good P. **Medically assisted hydration for adults receiving palliative care.** *Cochrane Database Syst Rev.* 2023;12(12):CD006273.
2. Good P, Richard R, Syrmis W, Jenkins-Marsh S, Stephens J. **Medically assisted hydration for adult palliative care patients.** *Cochrane Database Syst Rev.* 2014;2014(4):CD006273.
3. Martinsson L, Strang P, Lundstrom S, Hedman C. **Parenteral Hydration in Dying Patients With Cancer: A National Registry Study.** *J Pain Symptom Manage.* 2024.
4. Morita T, Hyodo I, Yoshimi T, Ikenaga M, Tamura Y, Yoshizawa A, et al. **Association between hydration volume and symptoms in terminally ill cancer patients with abdominal malignancies.** *Ann Oncol.* 2005;16(4):640-7.
5. Bruera E, Hui D, Dalal S, Torres-Vigil I, Trumble J, Roosth J, et al. **Parenteral hydration in patients with advanced cancer: a multicenter, double-blind, placebo-controlled randomized trial.** *J Clin Oncol.* 2013;31(1):111-8.

Foto: Pixabay

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län samfinansieras av Region Stockholm samt kommunerna Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholms stad, Sundbybergs stad, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Läs mer om oss på: pkc.regionstockholm.se

Kontakt: pkc.siso@regionstockholm.se

Foto: Yanan Li (om ej annat anges)

Följ oss på Facebook och Instagram

Tipsa en vän

Dela utskicket:

[Avregistrera dig från nyhetsbrevet](#)

Palliativt kunskapscentrum
REGION STOCKHOLM